

Educație civică cibernetică pentru cei mici și cei mari



SUMAR

1. COPIII ȘI INTELIGENȚA ARTIFICIALĂ

- 1.1. Aventura în lumea IA
- 1.2. IA în acțiune . Tehnologia pe înțelesul tuturor
- 1.3. Aplicații bazate pe inteligența artificială
- 1.4. Navigăm în siguranță sau în necunoaștere?
- 1.5. Aleg să gândesc cu propria minte
- 1.6. Ce este cyberbullyingul și cum îl combatem

2. REGULI DE BUNE MANIERE ÎN MEDIUL ONLINE

- 2.1. Atitudinea respectuoasă și limbajul decent
- 2.2. Socializare și comportament responsabil

2.3. Protejarea informațiilor personale

2.4. Cere ajutor când este nevoie

2.5. Folosește gândirea critică

2.6. Respectă legea și regulile platformelor

3. ADULȚII ȘI INSTRUIREA CONTINUĂ ÎN UTILIZAREA IA

3.1. Lumea inteligenței artificiale

3.2. Cunoaștem suficient despre mediul virtual?

3.3. Aplicații cu componentă de IA. Granițele folosirii responsabile/riscante ale IA

3.4. Influența noilor tehnologii asupra dezvoltării minții umane

4. PREOCUPĂRI PRIVIND IMPACTUL TEHNOLOGIEI ASUPRA COPIILOR



1. COPIII ȘI INTELIGENȚA ARTIFICIALĂ

1.1.

Aventura în Lumea IA

Inteligența artificială este fascinantă, mai ales atunci când descoperim că avem la dispoziție un „soldat” care să rezolve sarcini în locul nostru. Chiar dacă încă nu știm totul despre AI, chiar dacă uneori ometem să ne informăm temeinic, din comoditate, totuși, lumea trece prin transformări profunde, iar acest factor al schimbării trebuie să fie cunoscut și înțeles de cei mici și cei mari deopotrivă.

Aventura în lumea inteligenței artificiale poate fi una interesantă dacă ne instruim corect cu privire la ceea ce e indicat să facem sau să nu facem în mediul online, dacă respectăm niște reguli și dacă nu investim cu încredere

totală entitatea virtuală cu care interacționăm. În utilizarea la scară largă a inteligenței artificiale, motivația este diferită: nevoia de interacțiune cu „un prieten” izolat de ceilalți și care, în aparență, nu prezintă riscul de abandon sau dezamagire, pentru alții poate fi nevoia de simplificare a unor sarcini sau comoditatea de a căuta de unul singur informațiile necesare într-o anumită situație, pentru un alt segment poate fi doar curiozitatea sau provocarea de a comunica cu o „entitate non-umană”, dar construită după chipul și asemănarea omului și lista ipotezelor poate continua.

1.2.

IA în Acțiune Tehnologia pe Înțelesul Tuturor

Am observat cu toții că tehnologia este distractivă dar este și o sursă importantă de informație precum și un mijloc de comunicare. Este distractivă pentru că putem juca jocuri, putem viziona filme sau videoclipuri, iar timpul pare că trece în mod plăcut și relaxant. În realitate, acest lucru este doar pe jumătate adevărat: este foarte relaxant și distractiv dacă petrecem timp adecvat folosind tehnologia, mai exact petrecem timp cu măsură. Deja știm că timpul petrecut în exces în fața ecranelor ne poate afecta sănătatea fizică și psihică, nu-i așa?

Ca sursă de informație, internetul sau instrumentele smart ne oferă tot ceea ce avem nevoie să aflăm fără a fi necesar să mai căutăm prin biblioteci, prin cărți sau întrebând pe cei mai experimentați. Și acesta este un lucru minunat însă și aici avem o precizare: toate informațiile obținute cu atâta ușurință trebuie

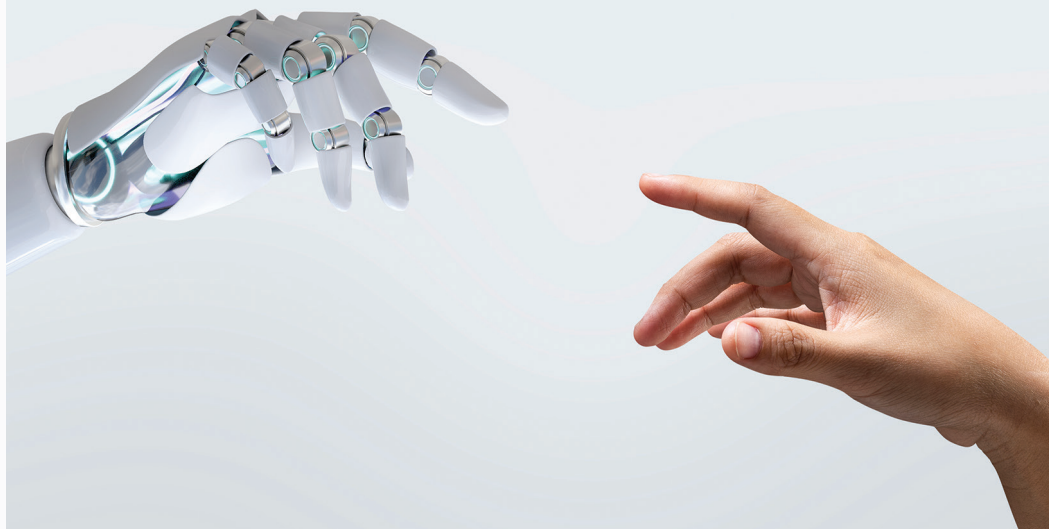
verificate pentru că, adesea, internetul oferă răspunsuri eronate sau incomplete. Dacă nu vrem să devenim doar pe jumătate inteligenți, trebuie să facem un efort măcar de a verifica și din alte surse tot ce aflăm.

Tehnologia ne oferă posibilitatea de a comunica unii cu ceilalți la orice oră din zi sau din noapte și asta ne încântă pe toți crezând că ne aflăm în conexiune autentică. De fapt, conexiunea este doar virtuală, tehnică, însă nu și emoțională. E o plăcere reală să vorbim, să transmitem și să primim emoții reale, dar mesajele cu emoticoane sunt lipsite de încărcătura emoțională de care noi avem nevoie. Și ar mai fi ceva de știut: fiecare dintre noi are nevoie de spațiul său sigur, de momentele sale de liniște sau de timpul său netulburat, petrecut acasă, cu familia. Conexiunea permanentă prin intermediul tehnologiei face ca acest spațiu de siguranță să

fie invadat și ne trezim cu mesaje inutile sau plictisitoare în cele mai nepotrivite momente. Așadar, dacă tot avem aceste minunate dispozitive, hai să învățăm să le folosim corect pentru a ne păstra starea de bine.

Inteligența artificială, sub forma unor asistenți în cadrul unor aplicații, ne invadează și mai mult venind în întâmpinarea noastră când deschidem telefonul și oferindu-ne suport, opțiuni diverse sau pur și simplu deschizând o conversație astfel încât ne lăsăm prinși într-o interacțiune care nu era neapărat nece-

sară sau pe care nu o căutam în mod expres. Astfel, avem nevoie de instrucțiuni clare, dar și de autocontrol când navigăm în mediul online, exact așa cum ne descurcăm și în viața reală. E drept, adesea se întâmplă ca și în viața reală să fim tentați de diverse lucruri sau îmbiați de alte persoane să întreprindem unele acțiuni, dar noi trebuie să știm să ne urmărim interesele proprii, să urmăm calea corectă și să nu răspundem tentațiilor sau invitațiilor dacă ele nu reprezintă nevoile noastre reale și nici priorități.



1.3.

Aplicații bazate pe inteligența artificială

Obișnuiți fiind să folosim la tot pasul tehnologia, uneori nu ne dăm seama că unele aplicații se bazează pe anumite forme de inteligență artificială. Tocmai de aceea, trebuie să ne informăm cu privire la toate platformele pe care le accesăm și la toate aplicațiile pe care le instalăm pe smartphone.

Evident, nu vom spune că e un lucru rău să folosim aplicații bazate pe inteligența artificială pentru că putem învăța sau exersa o limbă străină cu un astfel de asistent virtual, putem juca jocuri interactive care pot fi și educative, putem face chiar exerciții de creativitate cu anumite aplicații, putem compune muzică, putem desena sau putem juca jocuri nostime cu un interlocutor virtual. Așadar, e minunat să avem la dispoziție aceste instrumente, dar să nu uităm că orice aplicație și orice acțiune pe care copiii o fac în spațiul virtual trebuie să fie doar cu acordul și sub stricta supraveghere a părinților sau a adulților apropiați, responsabili

cu educația. Și asta pentru protecția și siguranța celor mici.

De asemenea, este neapărat necesar să ne informăm despre fiecare platformă sau aplicație care folosește inteligența artificială care sunt limitele de vârstă, să ne clarificăm scopul pentru care folosim aceste instrumente și să povestim în familie (mai ales copiii să împărtășească cu părinții) despre tot ceea ce descoperim acolo, ce aflăm nou sau ce pare neclar.

Un secret prețios pentru toți copiii este următorul: conversațiile cu părinții și cu prietenii de la școală sau din vecinătatea spațiului în care locuim sunt cele mai valoroase și aducătoare de emoții reale. Dialogurile purtate cu chatbot-uri sau cu orice alte forme de inteligență artificială de pe platforme sau din aplicații diverse nu vor oferi decât informație nesigură pe un ton convingător și chiar prietenos, dar, în esență, nu există o implicare emoțională, ci doar falsa impresie că interlocutorului

virtual îi pasă. Un robot te poate doar asculta, dar nu te poate înțelege și nu poate fi empatic, un robot te poate sfătui, dar fără să anticipeze rezultatul acțiunii sau felul în care te vei simți dacă îi urmezi sfatul. Și nici nu îi pasă

cum te vei simți.


Așadar, hai să ne bazăm pe relațiile reale, autentice și să căutăm calea de comunicare armonioasă cu toată lumea chiar dacă uneori pare dificil.



**Este neapărat necesar
să ne informăm despre
fiecare platformă sau aplicație
care folosește inteligența artificială.**







1.4. Navigăm în siguranță sau în necunoaștere?

Accesul la internet este facil pentru toată lumea, dar asta nu înseamnă că navigăm corect și sigur. Adesea suntem atrași de platforme de socializare sau de site-uri pe care accesul se face doar cu respectarea limitei de vârstă, de exemplu începând de la 13 ani (Facebook). Mulți își pun întrebarea de ce nu ar fi adecvat și pentru cei de 6, 9 sau 10 ani de pildă, mai ales dacă este atât de interesant și de distractiv? Ei bine, fiind un spațiu public, nu putem alege cu cine interacționăm și nici conținuturile care se afișează nu pot fi filtrate, astfel încât, experiența poate deveni una neplăcută, periculoasă sau chiar traumatizantă. Regula nu este stabilită întâmplător, ci

pentru că interacțiunea cu ceilalți presupune un nivel de dezvoltare psiho-emoțională la care să putem gestiona anumite emoții și comportamente, iar acest nivel se atinge după vârsta de 13-16 ani.

Acordul părinților vizează protecția și siguranța minorilor, dar mai înseamnă și protecția unor informații personale ale întregii familii. Intenția copiilor de a naviga pe diferite platforme sau site-uri înseamnă obligația părinților de a se asigura cu privire la conținuturile acestora, a pragului de vârstă și a potențialelor riscuri ale accesării lor.

1.5.

Aleg să gândesc cu propria minte

Creierul uman se comportă ca un mușchi care trebuie antrenat permanent. Deși pare că trebuie să facem un efort mare în copilărie și în adolescență pentru a acumula informații și pentru a ne dezvolta mintea, trebuie să știm că acest efort trebuie făcut și de către adulți pentru că învățarea, studiul și îmbogățirea minții se produce pe tot parcursul vieții. Singura diferență este că în copilărie și în adolescență facem numai asta, iar în viața de adult vom face și alte lucruri adică vom exercita o profesie (învățând permanent ceva nou pentru a ne perfecționa), îi vom ajuta și pe alții împărtășindu-le din experiența noastră și vom descoperi că setea de cunoaștere aduce mari beneficii minții noastre, dar crește și calitatea vieții.

Ei bine, după ce am înțeles că marele secret al reușitei în viață este cunoașterea și îmbogățirea minții, hai să aflăm împreună dacă există și obstacole în calea dezvoltării inteligenței! Folosim în permanență tehnologia și

ea ne este utilă mai ales atunci când simplificăm sarcini, când ne conservăm energia sau când economisim timp. A transfera unui computer sarcina de a gândi este o capcană în ceea ce privește dezvoltarea inteligenței pentru că, acest mușchi trebuie antrenat, nu păcălit. Dacă rezolv o problemă de matematică, de exemplu, cu ajutorul unui calculator, iar rezultatul este corect, n-am nici cea mai mică satisfacție pentru că scopul meu nu era să aflu rezultatul, ci să rezolv problema. Deci ceea ce contează este procesul de rezolvare, gândirea, strategia, iar rezultatul acestui proces reflectă corectitudinea (validarea sau invalidarea ipotezei).

Multe persoane utilizează chatGPT pentru a formula mesaje, pentru a obține eseuri pe diferite teme sub pretextul că „au lapsus”, nu se pot concentra momentan sau cine știe ce altă scuză. Ei bine, transferarea unei astfel de sarcini înseamnă mai puțin efort mental ceea ce nu

este în sprijinul dezvoltării minții. Pur și simplu ne autosabotăm. Un astfel de obicei va însemna, în timp, scăderea performanței școlare, stagnarea nivelului de inteligență pentru că altcineva/ altceva gândește în locul nostru, iar mintea noastră nu va mai face eforturi și nu se va mai antrena. Adică exact ce nu ne dorim.

ChatGPT poate funcționa ca un motor de căutare mai rapid, e adevărat, dar întotdeauna trebuie să verificăm corectitudinea informațiilor oferite precum și a

surselor de unde provin acestea. În plus, trebuie să știm că a căuta personal informația înseamnă a citi, iar lectura este o veritabilă gimnastică pentru mintea umană.

În concluzie, avem instrumente evaluate pe care trebuie să le folosim inteligent în beneficiul nu în dezavantajul nostru, dar avem și un creier pe care trebuie să îl antrenăm și să îl dotăm cu tot ce are nevoie pentru o viață echilibrată și o gândire sănătoasă.



1.6.

Ce este cyberbullyingul și cum îl combatem

Adesea apar conflicte între copii la școală sau în grupul de prieteni, la fel și între grupurile de adolescenți, iar multe dintre aceste conflicte rămân nerezolvate, se deteriorează relațiile și chiar unii dintre protagoniști rămân afectați de gesturi sau cuvinte nepotrivite. E necesar să învățăm cât este de important să ne purtăm bine unii cu ceilalți pentru că cei din jur sunt camarazii, colegii, prietenii alături de care petrecem întreaga viață și care, cândva - în viața de adulți, ar putea avea și alte roluri importante (medicul care ne va trata, avocatul care ne va sprijini, psihologul care ne va consilia, arhitectul care ne va ajuta să construim sau să decorăm casa etc). Și atunci vom depăna amintiri pe care ni le dorim frumoase. Este de preferat să fim amintirea frumoasă a cuiva decât o amintire tristă sau chiar un coșmar pentru un fost camarad.

Din păcate, comportamente și cuvinte nepotrivite se întâmplă și în mediul virtual, iar fenomenul

de bullying din viața reală devine cyberbullying. Pentru a naviga pe internet copiii au nevoie să știe cum să reacționeze în diferite situații, cum să evite conflictele, cum să pună capăt unei conversații nepotrivite și chiar cum să se deconecteze dacă este cazul. Deși par simple toate aceste lucruri, ar trebui să știm că nu despre abilitățile digitale este vorba ci despre echilibrul psiho-emoțional și maturitatea utilizatorului de a se comporta în astfel de contexte.

Am observat cu toții că, atunci când are loc o ceartă cu un coleg de la școală și când acest conflict presupune umilire în fața altora în mod repetat, atribuirea de etichete și alte răutăți, spațiul de acasă oferă siguranță, detașare, liniștire. Însă hărțuirea în mediul online înseamnă că totul se întâmplă într-un spațiu în care copiii se află deja, respectiv acasă, cu telefonul în mână sau în fața calculatorului. Chiar și întrerupând conexiunea pentru a evada din situația neplăcută,

vor fi copleșiți de emoții negative (furie, rușine, teamă) care se vor menține și pe care le vor trăi în spațiul lor de acasă, unde ar trebui să fie o oază de liniște și siguranță.

Pe lângă faptul că trebuie evitate astfel de conflicte, este absolut

necesar pentru copii să vorbească cu părinții despre experiențele din mediul virtual chiar dacă aceștia și-au dat acordul inițial. De multe ori pot apărea situații imprevizibile sau se pot schimba unele lucruri, iar părinții trebuie să știe ca să poată interveni la nevoie.



Copiii au de reținut două lucruri importante pentru evitarea cyberbullyingului:

1. **În mediul virtual, Niciodată nu adresăm cuvinte urâte nimănui (indiferent dacă ne este sau nu antipatic)**
2. **nu permitem altora să ne abordeze în manieră nepotrivită sau să ne vorbească urât.**

Toate celelalte reguli de bună cuviință sunt importante și trebuie respectate.



2. REGULI DE BUNE MANIERE ÎN MEDIUL ONLINE

Pentru copii și adolescenți este foarte important să știe că navigarea în mediul virtual are reguli imperative și clare, la fel ca mersul pe stradă și interacțiunea cu oamenii pe care îi întâlnesc zi de zi.



IATĂ CÂTEVA REGULI DE BAZĂ:

2.1. Atitudinea respectuoasă și limbajul decent

În mediul online folosim întotdeauna un limbaj non-agresiv, nu jignim și nu ne exprimăm vulgar. Chiar dacă observăm că alte persoane fac comentarii sau glume răutăcioase, nu ne alăturăm lor și nu intrăm în jocul periculos al cyberbullyingului. Trebuie să

știm că toate aceste lucruri au consecințe grave. Și în mediul virtual, la fel ca în viața reală, funcționează regula „ce ție nu-ți place, altuia nu-i face”. Dacă vrem să fim respectați și apreciați, trebuie să ne comportăm ca atare.

2.2. Socializare și comportament responsabil

Dacă primim cereri de prietenie de la persoane necunoscute, nu trebuie să le acceptăm, iar acțiunile de pe internet ar trebui discutate cu părinții pentru că nu tot ceea ce auzim sau vedem în mediul virtual este real. O regulă importantă a socializării pe internet este să cerem permisiunea de a distribui o fotografie sau o știre despre altcineva, să ne asigurăm astfel că avem acordul persoanei și

nimeni nu se va simți lezat. Întotdeauna să ne gândim de două ori înainte de a posta ceva – ce postăm rămâne online mult timp, chiar dacă avem impresia că am șters imediat. De asemenea, nu distribuim informații false, zvonuri sau conținut ilegal și nu accesăm site-uri nepotrivite vârstei. Toate acțiunile noastre în mediul online ne pot afecta și pot avea consecințe nedorite.





2.3. Protejarea informațiilor personale

Nu comunicăm nimănui adresa, numărul de telefon, numele complet sau școala. Nu postăm poze intime sau compromițătoare și nici astfel de videoclipuri. Atunci când folosim aplicații, acestea trebuie să aibă parole pe care le comunicăm doar părinților,

nu și altor persoane. Pentru că datele personale pot fi furate/copiate în mediul online de către persoane rău-intenționate, evităm click-urile pe link-uri suspecte sau necunoscute. Acestea pot conține viruși sau pot fi tentative de phishing

2.4. Cere ajutor când este nevoie

În cazul în care, în cadrul socializării în online simțim disconfort sau suntem amenințați sau hărțuiți, trebuie să cerem ajutorul unui adult de încredere (părinte, profesor, consilier). Să

nu uităm că siguranța este mai importantă decât orice secret. Așadar, să cerem sprijin este o formă de a ne proteja și de a avea grijă de propria persoană.





2.5. Folosește gândirea critică

Orice informație poate părea interesantă sau credibilă însă este absolut necesar să verificăm dacă provine dintr-o sursă de încredere. În niciun caz nu trebuie să ne lăsăm manipulați

de influenceri, reclame sau teorii conspiraționiste. Pentru siguranța noastră și pentru claritate, ne consultăm cu un adult de încredere.

2.6. Respectă legea și regulile platformelor

Toate platformele și toate aplicațiile conțin Regulamente și Condiții de utilizare. Este obligatoriu să ne informăm bine și să ne asigurăm că nu comitem ilegalități prin acțiunile noastre.

Așadar, nu folosim conturi sau identități false și nici nu copiem conținut fără a indica sursa, pentru că avem obligația legală de a respecta drepturile de autor.





**“ INTERNETUL
ESTE UN
LOC GROZAV
DACĂ ȘTIM
SĂ-L FOLOSIM
CU GRIJĂ ȘI
RESPONSABILITATE! ”**



**3. ADULȚII
ȘI INSTRUIREA
CONTINUĂ ÎN
UTILIZAREA AI**

3.1.

Lumea Inteligenței Artificiale

Sunt deja peste trei ani de când inteligența artificială face parte din viața noastră ocupând teren din ce în ce mai mult în toate registrele vieții noastre: în justiție, în administrația publică, pe piața muncii etc. Inteligența artificială a venit cu o serie de beneficii, însă ne-a prins nepregătiți pentru a face față evoluției sale explozive. A adus după sine și provocări și chiar o serie de pericole identificate la nivel global, dar abordate în mod distinct pe zone/ continente sau pe categorii de preocupare. Inteligența artificială este incontestabil un instrument valoros în orice domeniu, iar utilizarea sistemelor care o folosesc reprezintă o etapă profund transformatoare a tuturor palierelor vieții noastre. Ne influențează comportamentele, relațiile interumane, opțiunile pentru viitor, viața politică și socială și chiar speranța de viață,

dacă ținem cont de evoluția științei în domeniul medical.

Așadar, este o sinergie între minte și tehnologie, ele aflându-se într-o interconectare din ce în ce mai profundă. Evident, nu putem ignora faptul că progresele tehnologice au impact asupra creierului uman atât al copilului, aflat într-un proces de dezvoltare, cât și al adultului care utilizează aceste instrumente smart.

Educația civică cibernetică poate fi privită ca metodă de modelare a relației dintre individ și tehnologie, dar și ca stabilire a unui set de reguli de relaționare sănătoasă între utilizatori. Siguranța copiilor și adolescenților trebuie văzută ca prioritate nu doar în spațiile publice, la școală, pe stradă, ci și în mediul virtual, spațiul cel mai greu de ținut sub control.

3.2.

Cunoaștem suficient despre siguranța în mediul virtual?

IA este fascinantă pentru toata lumea, copii și adulți deopotrivă, așa cum au fost toate inovațiile revoluționare de-a lungul timpului, însă poate ar fi bine să identificăm ce anume ne fascinează: faptul că ne ușurează sarcinile, viteza cu care rezolvă taskuri, faptul că răspunde unor nevoi de socializare sau... ce altceva? Pentru adulți, folosirea IA în domeniul profesional este o provocare căreia reușim să îi facem față, să ne adaptăm, însă e necesar să înțelegem clar atât beneficiile, cât și potențialele riscuri. Oricât de pregătiți sau ignorați am fi în raport cu conceptul de IA, un lucru este cert: a ne instrui în privința IA și a ne strădui să ținem pasul cu noutățile care apar în domeniu reprezintă o necesitate reală majoră. Tehnologia pare să fie mai la îndemâna copiilor născuți în era digitală care, aproape la nivel intuitiv, se pot descurca în utilizarea unui soft fără manual de utilizare sau instrucțiuni

precise. Însă, dincolo de abilitățile înnăscute ale acestora de a manevra noile tehnologii, trebuie să avem în vedere cadrul juridic și consecințele legale ale unor acțiuni desfășurate în mediul online de către copii și adolescenți.

Regulamentul (UE) 2024/1689 de stabilire a unor norme armonizate privind inteligența artificială (IA) a fost publicat la data de 12 Iulie 2024, în Jurnalul Uniunii Europene, și are o aplicabilitate graduală, începând cu 2 Februarie 2025. Toate informațiile de ordin juridic ne sunt necesare pentru a reuși să oferim copiilor și adolescenților educație cibernetică pe înțelesul lor și, evident, protecție.

În ultimii 8 ani, în cadrul întâlnirilor cu părinții și cadrele didactice, am insistat pe ideea instruirii adulților în folosirea tehnologiei pe care o pun la dispoziție copiii și pe ideea familiarizării

**FOLOSIREA
IA ESTE O
PROVOCARE**



cu softurile/jocurile/platformele pe care aceștia le utilizează în scopul supravegherii și protejării celor mici, dar și pentru ca adulții să poată înțelege mai bine care sunt pericolele la care sunt

expuși copiii și adolescenții în mediul online. Astăzi, întăresc această idee mai ales în contextul utilizării softurilor bazate pe IA așa cum vom vedea în secțiunea următoare.

3.3.

Aplicații cu componentă de IA. Granițele folosirii responsabile/riscante ale IA

Cele mai recente știri în domeniu indică faptul că Chat GPT are astăzi și funcția de sprijin pentru studiu oferit elevilor, în sensul interogării privind cunoștințele utilizatorului înainte de a oferi răspunsurile „pe tavă”. Cum se întâmplă asta și ce efecte rezultă sunt întrebări la care doar putem să intuim răspunsurile, dacă ne raportăm la stilul de învățare al generației noastre, însă n-are trebui să ignorăm faptul că stilurile de învățare ale copiilor născuți în era digitală sunt diferite, adaptate la noile condiții, la sursele actuale de informare și la abilitățile care se dezvoltă în funcție de mediul în care cresc. Ceea ce vreau să subliniez este faptul că orice stimulare intelectuală este binevenită, însă nu e normal să externalizăm sarcina gândirii și nici să nu ajungem să considerăm că, salvând linkul care conduce către o informație înseamnă cunoaștere sau capacitate de a opera cu informația respectivă. Ea nu a fost salvată în mintea

utilizatorului, ci a rămas într-o locație pe internet unde putem reveni pentru a o accesa la nevoie. Și știm sigur că de cele mai multe ori nu mai revenim asupra ei, dar rămânem cu falsa impresie că „știm”.

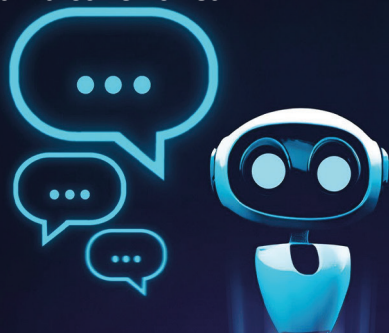
Conversațiile cu chatboturi sau accesarea softurilor de IA în scopul de a avea un partener de dialog, îi captează din ce în ce mai mult pe copii și pe adolescenți. Evident, a devenit o practică și printre mulți dintre adulți, însă aici abordăm problema privitoare la minori. Aceștia caută răspunsuri la diferite probleme sau caută să-și răspundă unor nevoi de comunicare, conexiune cu cineva, ascultare și înțelegere. Copiii și adolescenții trebuie să știe că inteligența artificială nu are conștiință sau emoții, chiar dacă unele sisteme pot simula conversații umane, ele nu „simt” sau nu „înțeleg” cu adevărat. Neavând conștiință, intuiție sau intenții proprii, sistemele de

inteligență artificială procesează date conform regulilor și algoritmilor învățați.

În prezent, cercetătorii de la Universitatea Dartmouth din Statele Unite lucrează la un proiect prin care au creat o interfață de inteligență artificială generativă pentru psihoterapie sub forma unui chatbot pe care l-au denumit Therabot și des-fășoară de 6 ani acest studiu clinic pentru a compara efectele asistentului cu cele ale terapiilor clasice. Totuși, trebuie să știm că empatia nu poate fi manifestată și nu se poate realiza conexiunea

emoțională între o ființă umană și un chatbot.

Nevoia reală a utilizatorilor (copii și adolescenți în cazul de față) este de conexiune umană, caldă, de înțelegere și acceptare, iar comunicarea cu un chatbot acoperă doar o parte dintre aceste componente, respectiv ascultarea și „acceptarea” aparentă însă și acestea sunt doar simulări fără esență care creează copiilor și adolescenților iluzia că sunt ascultați și înțeleși de cineva. Conexiunea reală (de la suflet la suflet) lipsește.



3.4.

Influența noilor tehnologii asupra dezvoltării minții umane

Evoluția tehnologiei a cunoscut o dinamică fără precedent în istoria umanității. Așa cum estima cunoscutul arhitect, inventator și vizionar american Richard Buckminster Fuller, cantitatea de cunoaștere umană, în perioada dintre revoluția industrială și începutul secolului XX, se dubla la un interval de 100 de ani. După cel de-al doilea Război Mondial, la fiecare 25 de ani, după anul 2015 la fiecare 13 luni, iar în anul 2020 la fiecare 12 ore. Chiar dacă aceste predicții din anii '80 nu reflectă cu exactitate realitatea, nu putem contesta faptul că accelerarea dezvoltării tehnologiei și extinderea folosirii spațiului virtual în cât mai multe paliere ale vieții noastre depășește capacitatea de adaptare la acest ritm.

De-a lungul timpului, odată cu evoluția tehnologiei, comportamentul uman s-a schimbat, sănătatea oamenilor a fost influențată atât fizic, cât

și psihic, iar noile tehnologii nu ne-au scutit de astfel de transformări. Așadar, inteligența artificială aduce o serie de beneficii care vin la pachet și cu o mulțime de riscuri.

Inteligența artificială poate amplifica creativitatea umană fiind un instrument util în a depăși unele sincope. De exemplu, în timpul realizării unui articol sau a unei lucrări, autorul se poate „împiedica” de formularea unei idei sau poate avea un lapsus pe care îl poate depăși cu ușurință folosindu-se de ChatGPT. Problematic este atunci când întreaga sarcină este transferată acestei forme de inteligență artificială. Inteligența artificială poate acționa ca un partener creativ, niciodată ca un înlocuitor. Artiștii, scriitorii și designerii folosesc astăzi AI pentru a genera idei, a explora stiluri noi și a accelera procesul de creație.



**Inteligența artificială
poate amplifica
creativitatea umană,
fiind un instrument util.**



Printre beneficiile utilizării IA se numără reducerea timpului de realizare a unor sarcini, eficientizarea unor operațiuni și chiar depășirea unor blocaje de moment într-un proces de creație sau de ordonare a unor idei. Adulții care au experimentat deja, au observat că tentația de a transfera cât mai mult din sarcina de lucru este foarte mare. Și aici aflăm care este riscul imediat al

folosirii IA. Dacă pentru adulți este tentant, putem înțelege foarte bine de ce copiii nu vor rezista acestei tentații și vor transfera sarcina în întregime preferând să nu mai facă efort. Efectul va fi antrenarea IA în detrimentul dezvoltării minții umane.

Timpul petrecut în fața ecranelor influențează în mod semnificativ starea psiho-emoțională și



Timpul petrecut în fața ecranelor influențează în mod semnificativ starea psiho-emoțională și sănătatea psihică a copiilor



sănătatea psihică a copiilor, mai ales atunci când este excesiv, necontrolat sau neînsoțit de sprijinul adulților. Efectele pot varia în funcție de vârstă, tipul de conținut, durata expunerii și contextul în care are loc utilizarea tehnologiei. Timpul petrecut în fața unui ecran pentru multe ore influențează stilul de viață, de alimentație, calitatea somnului și prezintă riscuri crescute

de simptome de anxietate și depresie. Copiii pot deveni mai retrași, iritabili, temători sau lipsiți de motivație, iar explicația ar putea consta în expunerea la conținuturi inadecvate vârstei lor, stimulare îndelungată fără pauze pentru relaxare mentală precum și lipsa de interacțiuni umane reale.



A young child with dark hair is looking intently at a laptop screen. The child's hands are resting on their chin, suggesting deep thought or concentration. The background is a soft, out-of-focus orange wall. The laptop is a vibrant purple color.

4. PREOCUPĂRI PRIVIND IMPACTUL TEHNOLOGIEI ASUPRA COPIILOR

În cadrul proiectului *Educație civică cibernetică* pentru cei mici și cei mari, au fost sondate interesele și nevoile cadrelor didactice și ale părinților referitoare la rolul tehnologiei și utilizării de către copii a inteligenței artificiale în procesul de educație și dezvoltare personală.

Cei mai mulți dintre respondenți consideră că tehnologia are o influență mixtă asupra dezvoltării copiilor și că utilizarea zilnică afectează starea de bine a acestora.

Printre cele mai frecvente îngrijorări ale respondenților



au fost: interacțiunea cu persoane necunoscute, expunere la conținuturi inadecvate vârstei, tendința copiilor de a alege calea ușoară, pericolul de a dezvolta dependență de ecrane, cyberbullying, alegerea unor modele de urmat nepotrivite, siguranța copiilor în mediul

virtual, dezvoltarea deficitară a abilităților sociale și empatiei, lipsa socializării reale cu efecte asupra echilibrului emoțional, încurajarea violenței, pericolul fraudelor online, percepția greșită asupra unor aspecte pozitive/negative, jocuri agresive, securitatea informațiilor private,

crearea unei realități paralele, pierderea interesului pentru școală, hiperstimulare fără beneficii reale, calitatea surselor de informare, manipularea emoțională și reducerea timpului alocat studiului clasic sau interacțiunii directe.

Interacțiunea copiilor cu softurile

bazate pe inteligența artificială în procesul de învățare poate aduce deopotrivă beneficii și dezavantaje. Printre îngrijorările respondenților cu privire la utilizarea acestor softuri de către copii se numără: posibilitatea instalării dependenței și adesea întârzierea intervenției, limitarea creativității și a gândirii, nevoia



**Interacțiunea cu softurile
bazate pe inteligența artificială
poate aduce deopotrivă
beneficii și dezavantaje**



certă de control parental, suprastimularea cognitivă, lipsa de reglementări privind utilizarea softurilor de către copii, influență asupra gândirii și comportamentului, îngrijorări legate de protecția datelor personale, confuzia dintre realitate și virtual, necesitatea impunerii limitei de vârstă pen-

tru utilizatori la nivelul de 15-16 ani, percepția distorsionată a realității, acceptarea unor provocări periculoase, transferul sarcinilor de învățare etc.

În ceea ce privește nevoia de resurse, respondenții au considerat că sunt prea puțin pregătiți pentru a-i ghida pe



copii în folosirea responsabilă a tehnologiei și inteligenței artificiale și că aplicațiile recomandate, ghidurile și workshopurile/atelierele organizate pe aceste teme sunt absolut necesare.

Referitor la modul în care inteligența artificială ar putea fi utilizată în educație, respondenții au prezentat opinii și idei dintre care exemplificăm: inițierea unor programe adecvate, accesarea informațiilor cât mai specifice, programe educaționale moderne adaptate generației digitale, învățare interactivă (de ex. folosirea VR), oferirea de noi mijloace de învățare, aplicații care să contribuie la fixarea și aprofundarea materiei școlare, generarea unor teste de verificare sau interacțiunea cu un soft obiectiv, fără prejudecăți care să ofere informație clară, fără amprentă personală.

Printre îngrijorările privind modul în care noile tehnologii și inteligența artificială ar putea afecta viitorul copiilor au fost: posibilitatea de a ajunge la o societate cu valori false, împiedicarea dezvoltării gândirii critice, inadaptabilitatea, diminuarea capacității de a face

ceva sau de a crea, limitarea relațiilor directe și pierderea interactivității sociale, scăderea receptivității pentru mediu și pentru explorare, încetinirea gândirii proprii, dificultăți de înțelegere a unor informații complexe prin folosirea scurtăturilor, lipsa culturii generale, dezinteres pentru cunoașterea lumii prin prisma proprie, exprimare deficitară, sedentarism și impactul asupra pieței muncii, respectiv îngustarea paletelor de opțiuni pe care copiii le vor avea când vor crește.

Multe dintre aceste teme de interes se regăsesc în articolele publicate pe site-ul www.etica-cibernetica.ro, realizat în cadrul proiectului Educație civică cibernetică pentru cei mici și cei mari.

Cu răbdare, grijă și înțelepciune, vom putea fi ghizii de încredere ai copiilor în lumea digitală reușind să le oferim sprijinul de care au nevoie pentru a crește în siguranță. Copiii au nevoie de tehnologie, dar mai ales de adulți care să-i învețe cum să o folosească cu responsabilitate.

Conținutul broșurii a fost realizat de psiholog Lorena Diaconescu.

Conținutul acestui material nu reprezintă în mod obligatoriu poziția oficială a autorității finanțatoare

Materialul a fost tipărit în cadrul proiectului
"Educație civică cibernetică pentru cei mici și cei mari",
cofinanțat de Primăria Sectorului 2,
prin fonduri nerambursabile de la bugetul local.

Tiraj: 300 de bucăți | Se distribuie gratuit.



Proiect cofinanțat de
**PRIMĂRIA
SECTORULUI 2**
MUNICIPIUL BUCUREȘTI